Nafn: _____ Dagsetning: _____ Stig: _____

Vernd persónuupplýsinga og Réttindi þín

Persónuupplýsingar, réttindi til friðhelgi (GDPR, CCPA), gagnamiðlarar, vefkökur, vefveiðar, VPN og öruggari reikningar

YFIRLIT UM NÁMSEFNI UM FRIÐHELGI PERSÓNUUPPLÝSINGA

UPPLÝST
ÞEKKTU GÖGNIN ÞÍN
Hvað er safnað og hvers vegna

VALDEFLD
PERSÓNUVERNDARRÉTTINDI
Réttindi samkvæmt GDPR og CCPA/CPRA

ÁRVAKUR
SNJALLAR VENJUR
MFA, uppfærslur og að koma auga á svindl

Velkomin! Þetta verkefnahefti leiðir þig í gegnum alþjóðlega staðla um persónuvernd. Þú munt kynnast GDPR-samþykki með virku vali (opt-in), rétti til að hafna sölu samkvæmt CCPA (opt-out), gagnalágmörkun, dulkóðun alls disks í hvíld og TLS í flutningi.

ÁFANGAR VERKEFNABLAÐSINS

- [ ] **Hluti 1-4: Kynntu þér réttindi þín til friðhelgi og öruggar venjur.**
- [ ] **Hluti 5-7: Leystu krossgátur og orðaleitarþrautir.**
- [ ] **Hluti 8-9: Leystu dæmisögur og dulmálsáskorun.**
- [ ] **Hluti 10: Farðu yfir síður með algengum spurningum, grunnstig og framhaldsstig.**
- [ ] **Hluti 11: Kannaðu 10 áhugaverðar staðreyndir úr raunheimum.**
- [ ] **Auka: áskorunin Hugsaðu hratt.**

Opnaðu leiðarvísi VPN.com um persónuvernd gagna

URL: https://www.vpn.com/is/netoryggd/gagnapernd/

Námsvegvísir þinn: friðhelgi persónuupplýsinga

- Skildu persónuverndarréttindi þín samkvæmt GDPR og CCPA í Kaliforníu.
- Þekktu hvernig gagnamiðlarar, vefkökur og forrit safna persónuupplýsingum.
- Beittu gagnaminnkun með því að deila aðeins því sem þjónusta þarfnast í raun.
- Taktu upplýstar ákvarðanir um vafrakökuborða og beiðnir um aðgangsheimildir forrita.
- Dragðu úr hættu vegna vefveiða, gagnaleka og opinbers Wi-Fi með MFA og uppfærslum.

LEIÐBEININGAR UM PERSÓNUVERND GAGNA

Svaraðu fjölvalsspurningunum og satt/ósatt-spurningunum, kláraðu eyðufyllingarsetningarnar með orðabankanum, paraðu saman skilgreiningar og leystu krossgátuna og orðaleitina. Nýttu þekkingu þína á að vernda þín eigin persónuupplýsingar. Ljúktu með aukaverkefninu Hugsaðu hratt.

FRIÐHELGI PERSÓNUUPPLÝSINGA OG RÉTTINDI ÞÍN (INNGANGUR)

Persónuvernd gagna er geta þín til að stjórna því hvernig persónuupplýsingar þínar eru safnaðar, notaðar, geymdar og deilt. Lög á borð við GDPR og CCPA veita þér réttindi, en venjur eins og sterk lykilorð, fjölþátta auðkenning (MFA) og varkárni við deilingu geta hjálpað til við að draga úr hættu.

LESTU HVERN ÁFANGA VANDLEGA OG VELDU EÐA SKRIFAÐU RÉTT SVAR.

Áfangi 1: Fjölvalsáskorun

1 **1. Hvaða val endurspeglar best meginregluna um lágmörkun gagna?**

- A. Að deila aðeins þeim gögnum sem þjónusta þarf í tilgangi sínum
- B. Að veita öllum forritum fullan aðgang til að auðvelda uppsetningu
- C. Að fylla út alla valfrjálsa reiti á skráningareyðublöðum
- D. Að endurnota eitt lykilorð svo auðveldara sé að halda utan um reikninga

2 **2. Hvaða skref er mælt með ef vefsvæði sem þú notar tilkynnir um öryggisbrest?**

- A. Breyta því lykilorði og virkja fjölþátta auðkenningu (MFA) þar sem hún er í boði
- B. Nota sama lykilorð á nýjum reikningi
- C. Svaraðu tölvupóstinum um öryggisbrotið með PIN-númerinu þínu
- D. Hunsa það, þar sem gagnaleki skipta sjaldan máli

3 **3. Samkvæmt reglum ESB, hvað er gilt samþykki fyrir rakningarvefkökum?**

- A. Að haka sjálfur í reit sem ekki var hakað í eftir skýrar upplýsingar
- B. Fyrirfram merktir reitir á kökuborða eða skráningarborða
- C. Að halda einfaldlega áfram að fletta eða vafra um vefsíðuna
- D. Tilkynning falin í skilmálum vefsíðunnar

4 **4. Hvaða rétt hafa neytendur í Kaliforníu samkvæmt CCPA?**

- A. Til að afþakka sölu eða deilingu gagna sinna
- B. Til að fá greitt fast gjald fyrir hverja gagnabeiðni
- C. Til að krefjast þess að hvaða forrit sem er verði fjarlægt úr forritabúðum
- D. Til að loka á alla gagnasöfnun allra fyrirtækja

5 **5. Hvað gerir VPN aðallega þegar þú tengist almennu Wi-Fi?**

- A. Dulkóðar umferð milli tækisins þíns og VPN-netþjónsins
- B. Kemur í veg fyrir að vefsvæði setji nokkrar vafrakökur
- C. Kemur í stað MFA
- D. Fjarlægir spilliforrit sem þegar er í tækinu

Áfangi 2: Satt eða ósatt

6 Spurning tf 6

6. Persónuvernd gagna og gagnaöryggi þýða það sama.

Satt Ósatt

7 Spurning tf 7

7. GDPR getur átt við um fyrirtæki utan ESB sem bjóða fólki í ESB þjónustu.

Satt Ósatt

8 Spurning tf 8

8. Notkun VPN stöðvar vefsíður í að rekja þig með vefkökum.

Satt Ósatt

9 Spurning tf 9

9. Að deila minni persónuupplýsingum á netinu getur dregið úr skaðanum af gagnaleka.

Satt Ósatt

10 Spurning tf 10

10. CCPA gerir neytendum kleift að afþakka sölu eða miðlun gagna sinna.

Satt Ósatt

Áfangi 3: Lykilhugtök fyllt inn

Lestu hverja setningu hér að neðan og fylltu í eyðuna með réttu hugtaki úr orðabankanum.

1. Samkvæmt GDPR verður _____ að vera frjálst veitt, sértækt, upplýst og ótvírætt, þannig að fyrirfram merktir reitir teljast ekki með.

2. _____ safnar upplýsingum úr opinberum skrám, forritum og kaupum til að búa til og selja prófíla fólks.

3. Skilaboð þar sem fullyrt er að pakkinn þinn sé í haldi og beðið um að þú „staðfestir" kortaupplýsingar eru dæmigert dæmi um það sem kallast _____ .

4. HTTPS notar _____ til að hjálpa til við að vernda gögn á leið milli vafrans og vefsvæðis.

5. Að deila aðeins þeim upplýsingum sem skráningareyðublað þarfnast felur í sér meginregluna um _____ .

6. Rétturinn sem kallast _____ gerir þér kleift að biðja stofnun um að eyða persónuupplýsingum þínum, þótt undantekningar gildi.

ORÐABANKI

AFSKRÁNING DULKÓÐUN EYÐING GAGNALÁGMÖRKUN GAGNAMIÐLARI SAMÞYKKI VAFRAKAKA VEFVEIÐAR

Skrifaðu svörin þín hér:

1. **2.**

3. **4.**

5. **6.**

Áfangi 4: Pörun hugtaka um persónuvernd

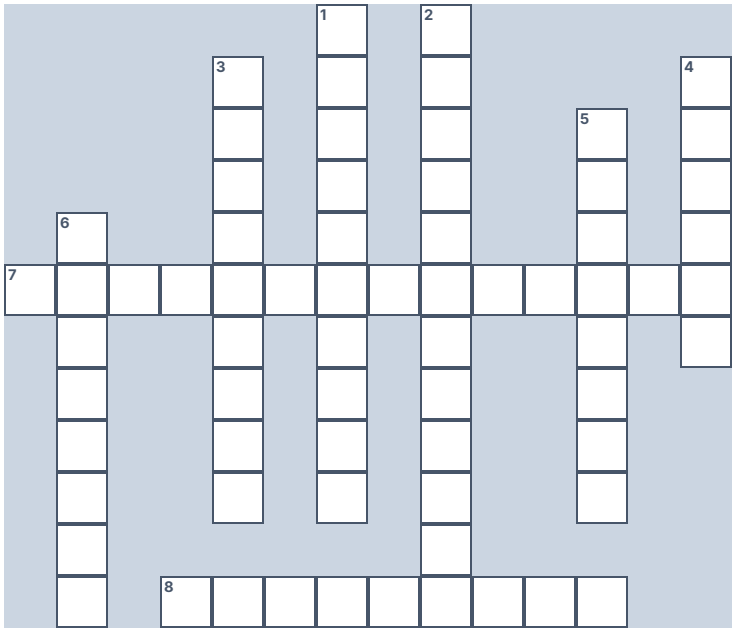
PÖRUN SKILGREININGA

Paraðu hvert hugtak til vinstri við rétta skilgreiningu til hægri með því að skrifa samsvarandi bókstaf (A-H) í útfyllanlega reitinn.

☐	1. Réttur til að gleymast	A	Réttur íbúa Kaliforníu til að stöðva fyrirtæki í að selja eða deila gögnum þínum.
☐	2. Réttur til að afþakka	B	Réttur samkvæmt GDPR til að láta eyða persónuupplýsingum sínum, með fyrirvara um undantekningar.
☐	3. Gagnasparnaður	C	Lítil vafraskrá sem notuð er til að fylgjast með virkni þinni á vefsvæðum.
☐	4. Dulkóðun	D	Frjálst veitt, sértækt, upplýst og ótvírætt samþykki.
☐	5. Gagnamiðlari	E	Að safna aðeins þeim persónuupplýsingum sem þarf í tilteknum tilgangi.
☐	6. Samþykki	F	Fölsk skilaboð sem blekkja fólk til að gefa upp gögn eða innskráningarupplýsingar.
☐	7. Vefveiðar	G	Að blanda gögnum saman þannig að aðeins sá sem hefur réttan lykil geti lesið þau.
☐	8. Rakningarkex	H	Fyrirtæki sem safnar saman og selur persónusnið úr mörgum áttum.

Áfangi 5: Krossgáta

Leystu krossgátuna með því að slá stafi inn í virku hvítu reitina. Tölurnar vísa til vísbendinganna hér að neðan.

LÁRÉTT

7. Gagnalágmörkun: að safna aðeins því sem þarf í tilgreindum tilgangi (14)

8. Fölsk skilaboð sem blekkja þig til að gefa upp innskráningu eða kortaupplýsingar (9)

LÓÐRÉTT

1. Réttur samkvæmt CCPA til að stöðva sölu eða miðlun gagna þinna (10)

2. Fyrirtæki sem safnar og selur prófíla um fólk (12)

3. Lítil vafraskrá sem getur fylgst með virkni þinni á milli vefsvæða (9)

4. Réttur sem gerir þér kleift að biðja stofnun um að eyða persónuupplýsingum þínum (6)

5. Að gera gögn ólæsileg nema fyrir þann sem hefur réttan lykil (8)

6. Frjálst veitt, sértækt, upplýst og ótvírætt samþykki fyrir gagnanotkun (8)

Áfangi 5, valkostur: Aðgengilegar vísbendingar fyrir krossgátu

Notendur skjálesara og lyklaborðs geta slegið svör krossgátunnar beint inn í textareitina hér að neðan.

LÁRÉTT

7 lárétt: Gagnalágmörkun: að safna aðeins því sem þarf í tilgreindum tilgangi (14 stafir):

8 lárétt: Fölsk skilaboð sem blekkja þig til að gefa upp innskráningu eða kortaupplýsingar (9 stafir):

LÓÐRÉTT

1 lóðrétt: Réttur samkvæmt CCPA til að stöðva sölu eða miðlun gagna þinna (10 stafir):

2 lóðrétt: Fyrirtæki sem safnar og selur prófíla um fólk (12 stafir):

3 lóðrétt: Lítil vafraskrá sem getur fylgst með virkni þinni á milli vefsvæða (9 stafir):

4 lóðrétt: Réttur sem gerir þér kleift að biðja stofnun um að eyða persónuupplýsingum þínum (6 stafir):

5 lóðrétt: Að gera gögn ólæsileg nema fyrir þann sem hefur réttan lykil (8 stafir):

6 lóðrétt: Frjálst veitt, sértækt, upplýst og ótvírætt samþykki fyrir gagnanotkun (8 stafir):

Áfangi 6: Falið orð í orðaleit

Finndu 8 lykilhugtök sem eru falin í reitnum hér að neðan. Orð geta verið lárétt, lóðrétt eða á ská.

I A I Ö M J X A S V A T Ý J M
R K K M G H N F H S V F K U L
A A K S Ý H B S V É E Þ O Æ Ý
L K Y T H Ú Ý K A P F V N O Æ
Đ A Þ Ó I P G R U H V Ó X Ú Ó
I R M V Ú N J Á A E E Ó M K Á
M F A O I X F N G P I R Ý Æ Í
A A S Đ J V Í I Æ Y Đ Þ Ó J I
N V Y Ö I Í N N A E A I Á U A
G E Í É Y E J G Ö J R E K R N
A G A G N A L Á G M Ö R K U N
G Í A F Ó J O D N B Đ G I Á Á
Ó S D U L K Ó Đ U N L P Y Ú I
Æ F Æ T G Þ Y H É S Ú O V J S
Đ Ú T L P K M T H J P H Æ Ó L

ORÐALISTI

EYÐING AFSKRÁNING GAGNALÁGMÖRKUN DULKÓÐUN GAGNAMIÐLARI
SAMÞYKKI VEFVEIÐAR VAFRAKAKA

Áfangi 6, valkostur: Aðgengileg orðaforðapörun

Paraðu hvert af hugtökunum 8 úr orðaleitinni við rétta skilgreiningu með því að skrifa bókstafinn (A-H) í eyðuna.

HUGTÖK
A. EYÐING
B. AFSKRÁNING
C. GAGNALÁGMÖRKUN
D. DULKÓÐUN
E. GAGNAMIÐLARI
F. SAMÞYKKI
G. VEFVEIÐAR
H. VAFRAKAKA

	SKILGREININGAR OG PÖRUNARREITIR
	1. Réttur samkvæmt CCPA til að stöðva sölu eða miðlun gagna þinna.
	2. Frjálst veitt, sértækt, upplýst og ótvírætt samþykki fyrir gagnanotkun.
	3. Fyrirtæki sem safnar og selur prófíla um fólk.
	4. Réttur sem gerir þér kleift að biðja stofnun um að eyða persónuupplýsingum þínum.
	5. Gagnalágmörkun: að safna aðeins því sem þarf í tilgreindum tilgangi.
	6. Fölsk skilaboð sem blekkja þig til að gefa upp innskráningu eða kortaupplýsingar.
	7. Lítil vafraskrá sem getur fylgst með virkni þinni á milli vefsvæða.
	8. Að gera gögn ólæsileg nema fyrir þann sem hefur réttan lykil.

Áfangi 7: Áskorun með ruglaðum orðum

Raðaðu stöfunum hér að neðan í rétta röð til að afhjúpa lykilhugtök um netöryggi. Skrifaðu svörin þín í reitina sem fylgja.

1. ÐEINGY
2. AALGÁUGKGN ÖRMN
3. GAÐIRLGMIA AN
4. ERAVÐIVEF
5. IÁGFKNRANS
6. UNKÐDÓUL
7. SIYKKAÞM
8. AAKVRAKAF

Aukaverkefni: Hugsaðu hratt

3 SVÖR Í HVERJUM FLOKKI. SÁ VINNUR SEM FYLLIR FYRST ÚT LISTANN.

1	Skref til að taka eftir gagnabrest			
2	Forrit sem biðja um staðsetningu þína			
3	Persónuverndarstillingar til að fara yfir á nýjum síma			
4	Merki þess að tölva sé sýkt			
5	Merki þess að skilaboð gætu verið vefveiðar			
6	Ástæður fyrir því að uppfæra hugbúnað			
7	Persónuupplýsingar sem ætti að halda utan samfélagsmiðla			
8	Leiðir til að vernda reikningana þína			
9	Upplýsingar sem þú ættir aldrei að deila			
10	Reikningar sem ættu að hafa MFA virkt			
11	Hlutir sem þú afritar			
12	Staðir þar sem þú gætir notað opinbert Wi-Fi			
13	Hlutir til að gera eftir gagnaleka			
14	Fyrirtæki sem gætu safnað vafragögnum þínum			
15	Viðvörunarmerki í tölvupósti			

Áfangi 8: Dæmisögur um persónuvernd gagna

Nýttu hugtökin sem þú hefur lært á raunveruleg dæmi hér að neðan.

DÆMISAGA 1: AÐ BIÐJA VEFSÍÐU UM AÐ EYÐA GÖGNUM

Aðstæður: Maya, sem býr í Frakklandi, lokaði reikningi sínum í verslunarforriti fyrir tveimur árum en fær enn markaðspóst frá því. Hún vill að forritið eyði persónuupplýsingum hennar samkvæmt rétti til eyðingar í GDPR.

Umræðuspurning: Hvaða skref gæti Maya tekið og hvaða gögn gæti forritið löglega geymt áfram?

DÆMISAGA 2: SPURNINGAFORRIT OG HEIMILDIR

Aðstæður: Ókeypis persónuleikaprófsforrit biður Leo um staðsetningu, tengiliði, hljóðnema og fæðingardag áður en hann getur byrjað.

Umræðuspurning: Hvaða heimildir virðast óþarfar og hvaða valkosti hefur Leo til að draga úr því sem hann deilir?

Áfangi 9: Leystu dulmálið

Þeir sem huga að friðhelgi staldra við áður en þeir deila persónuupplýsingum á netinu. Notaðu lykilinn Stafur í tölu hér að neðan til að afkóða skilaboðin með því að skrifa samsvarandi stafi í eyðurnar.

DULMÁLSLYKILL: STAFIR Í TÖLUR

A=1 Á=2 B=3 C=4 D=5 Đ=6 E=7 É=8 F=9 G=10 H=11 I=12

Í=13 J=14 K=15 L=16 M=17 N=18 O=19 Ó=20 P=21 Q=22 R=23 S=24

T=25 U=26 Ú=27 V=28 W=29 X=30 Y=31 Ý=32 Z=33 Þ=34 Æ=35 Ö=36

11	26	10	24	1	6	26		2	6	26	23		7	18		34	27

5	7	12	16	12	23		2		18	7	25	12	18	26

Afkóðuð skilaboð:

ÁBENDING: HVER TALA STENDUR FYRIR STÖÐU STAFSINS Í STAFRÓFINU (T.D. 1 = A, 2 = B, 36 = Ö).

Áfangi 10: Algengar spurningar um persónuvernd gagna – grunnstig (Hluti A)

Farðu yfir algengar spurningar og svör um vernd persónuupplýsinga þinna.

Q1: Hver er munurinn á persónuvernd gagna og gagnaöryggi?

Friðhelgi er stjórn þín á því hvernig persónuupplýsingar eru safnaðar, notaðar og deilt; öryggi er vörnin sem heldur þeim frá óheimilum aðgangi.

Q2: Hvað er GDPR?

Almenna persónuverndarreglugerð ESB, sem hefur gilt frá 25. maí 2018, setur reglur um vinnslu persónuupplýsinga og veitir einstaklingum réttindi yfir þeim [1].

Q3: Hvað eru CCPA-lögin?

Lög Kaliforníu um friðhelgi neytenda (CCPA), eins og CPRA breytir þeim, veita íbúum rétt til að vita, eyða, leiðrétta og afþakka sölu eða miðlun gagna [4].

Q4: Hvað þýðir gagnasparnaður (data minimization)?

Að nota aðeins persónuupplýsingar sem eru fullnægjandi, viðeigandi og takmarkast við það sem nauðsynlegt er í tilteknum tilgangi; sem notandi geturðu beitt þessu með því að deila minna [1].

Q5: Hvað eru heimildir forrita (app permissions)?

Stillingar sem leyfa forritum að nálgast staðsetningu þína, tengiliði eða myndir; að fara yfir þær og slökkva á þeim sem ekki eru nauðsynlegar getur takmarkað gagnasöfnun [8].

Áfangi 10: Algengar spurningar um persónuvernd gagna – grunnstig (Hluti B)

Farðu yfir algengar spurningar og svör um vernd persónuupplýsinga þinna.

Q6: Hvað gerir HTTPS fyrir friðhelgi mína?

HTTPS dulkóðar gögn milli vafrans og vefsvæðis, en svikasíður geta líka notað HTTPS, þannig að hengilásinn sannar ekki að vefsvæði sé traustsins vert [10].

Q7: Hvað er rétturinn til að gleymast (Right to Erasure)?

Samkvæmt 17. grein GDPR geturðu í ákveðnum tilvikum beðið stofnun um að eyða gögnum þínum; rétturinn er ekki algildur og hefur undantekningar [1].

Q8: Hvað telst gilt samþykki?

Skýr samþykkisathöfn, svo sem að haka í reit sem var ekki þegar hakað í eftir skýrar upplýsingar; fyrirfram hakaðir reitir, þögn eða skrun teljast ekki með [2].

Q9: Hvað gerir lykilorð sterkt?

Lengd skiptir mestu: NIST biður vefsvæði um að krefjast að minnsta kosti 15 stafa fyrir lykilorð sem eru notuð ein og sér og að leyfa lykilorðastjóra [11].

Q10: Hvað ætti ég að gera eftir gagnaleka?

Breyttu viðkomandi lykilorðum, kveiktu á MFA, fylgstu með reikningunum þínum og íhugaðu ókeypis lánshæfisfrystingu; IdentityTheft.gov birtir skref til endurheimtar [9].

Áfangi 10: Algengar spurningar um persónuvernd – framhaldsstig (Hluti C)

Kannaðu dýpri spurningar um lagagrundvöll, vefkökur, rakningu, gagnamiðlara og réttindi þín á netinu.

Q1: Þarf ég að samþykkja alla gagnavinnslu samkvæmt GDPR?

Nei. Samþykki er ein af sex lögmætum grunnstoðum í 6. grein; aðrar eru meðal annars samningur, lagaskylda og lögmætir hagsmunir [1].

Q2: Hvar gilda GDPR-reglurnar?

Gagnvart stofnunum með staðfestu í ESB og stofnunum utan ESB sem bjóða fólki í ESB vörur eða þjónustu eða fylgjast með hegðun þess [1].

Q3: Þurfa vefsvæði samþykki fyrir öllum vefkökum?

Ekki alltaf. Algerlega nauðsynlegar vefkökur eru almennt undanþegnar, en vefkökur sem ekki eru nauðsynlegar, svo sem rakningarkökur, krefjast fyrirfram gilds samþykkis [3].

Q4: Hver er áhættan fyrir friðhelgi einkalífs af rekjurum þriðju aðila?

Rekjarar þriðju aðila geta fylgt þér yfir margar vefsíður til að sýna markvissar auglýsingar; það getur hjálpað að eyða vefkökum og breyta persónuverndarstillingum [8].

Q5: Hvað er gagnamiðlari (data broker)?

Fyrirtæki sem safnar persónuupplýsingum úr ýmsum áttum og selur öðrum fyrirtækjum; íbúar Kaliforníu geta notað DROP-vettvang ríkisins til að óska eftir eyðingu [5].

Áfangi 10: Algengar spurningar um persónuvernd – framhaldsstig (Hluti D)

Kannaðu dýpri spurningar um lagagrundvöll, vefkökur, rakningu, gagnamiðlara og réttindi þín á netinu.

Q6: Hvað er tengillinn „Do Not Sell or Share“ í CCPA?

Fyrirtæki sem selja eða deila gögnum þurfa almennt að bjóða tengil með heitinu „Do Not Sell or Share My Personal Information“ og virða afskráningarmerki eins og GPC [4].

Q7: Gerir VPN mig nafnlausan?

Nei. VPN dulkóðar umferð að VPN-netþjóninum og felur IP-töluna þína fyrir vefsvæðum, en þjónustuveitan getur séð hana, og vafrakökur og fingrafaragreining geta enn rakið þig [12].

Q8: Hvernig þekki ég vefveiðaskilaboð?

Gættu þín á áríðandi beiðnum um að smella á tengla, staðfesta greiðsluupplýsingar eða laga vandamál á reikningi; hafðu samband við fyrirtækið í gegnum símanúmer eða vefsvæði sem þú veist að er raunverulegt [7].

Q9: Er óhætt að nota opinbert Wi-Fi?

Það getur verið áhættusamt. Flest vefsvæði nota dulkóðun, svo athugaðu HTTPS, haltu hugbúnaði uppfærðum og notaðu MFA [10]; VPN getur bætt við vernd á óöruggum netum [12].

Q10: Hverjar eru hæstu fjársektir samkvæmt GDPR?

Fyrir alvarlegustu brotin geta sektir numið 20 milljónum evra eða 4% af árlegri heimsveltu, hvort sem hærra er [1].

Hluti 11: 10 staðreyndir um persónuvernd gagna og innsýn úr raunheimum

Farðu yfir raunverulegar staðreyndir um persónuverndarlög, gagnamiðlara, svik, gagnaleka og öruggari netvenjur.

1. INNSÝN Í PERSÓNUVERND

GDPR hefur gilt frá 25. maí 2018 og veitir fólki rétt til aðgangs að persónuupplýsingum sínum, leiðréttingar þeirra og eyðingar [1].

2. INNSÝN Í PERSÓNUVERND

Samkvæmt GDPR geta alvarlegustu brotin varðað sektum allt að 20 milljónum evra eða 4% af heildarveltu á heimsvísu [1].

3. INNSÝN Í PERSÓNUVERND

CPRA-breytingar á CCPA í Kaliforníu tóku gildi 1. janúar 2023 og bættu við réttindum til að leiðrétta gögn og takmarka notkun viðkvæmra gagna [4].

4. INNSÝN Í PERSÓNUVERND

Neytendur tilkynntu að þeir hefðu tapað 15,9 milljörðum dala vegna svika árið 2025, samanborið við yfir 12 milljarða árið áður, samkvæmt FTC [6].

5. INNSÝN Í PERSÓNUVERND

Frá 1. janúar 2026 geta íbúar Kaliforníu notað ókeypis DROP-vettvanginn til að biðja gagnamiðlara um að eyða persónuupplýsingum þeirra [5].

6. INNSÝN Í PERSÓNUVERND

Samkvæmt persónuverndarreglum ESB teljast fyrirfram merktir reitir, þögn eða aðgerðaleysi ekki gilt samþykki [2].

7. PERSÓNUVERNDARINNSÝN

Í Bretlandi þurfa vefsvæði að gefa þér kost á að samþykkja allar vefkökur sem eru ekki stranglega nauðsynlegar fyrir vefsvæðið [3].

8. PERSÓNUVERNDARINNSÝN

GDPR krefst þess að tilkynnt sé um tiltekin öryggisbrot á persónuupplýsingum til eftirlitsyfirvalds innan 72 klukkustunda, þar sem það er framkvæmanlegt [1].

9. PERSÓNUVERNDARINNSÝN

NIST segir að vefsvæði eigi ekki að þvinga fram reglubundin lykilorðaskipti og eigi að bera ný lykilorð saman við lista yfir afhjúpuð lykilorð [11].

10. INNSÝN Í PERSÓNUVERND

VPN felur IP-töluna þína fyrir vefsvæðum, en VPN-þjónustuveitan getur samt séð umferðina þína, svo veldu hana vandlega [12].

Tæknilegar heimildir og tilvísanir

Námsleiðbeiningarnar og þrautirnar byggja á opinberum leiðbeiningum ESB, Bretlands, Kaliforníu, FTC, NIST og EFF um persónuvernd.

OPINBERAR OG SÉRFRÆÐILEGAR HEIMILDIR

[1] European Parliament & Council of the European Union. (2016). Regulation (EU) 2016/679 (General Data Protection Regulation). Official Journal of the European Union, L 119.

https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj

[2] European Data Protection Board. (2020). Guidelines 05/2020 on consent under Regulation 2016/679.

https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-052020-consent-under-regulation-2016679_en

[3] Information Commissioner's Office. (n.d.). Cookies. ICO for the public.

https://ico.org.uk/for-the-public/online/cookies/

[4] California Privacy Protection Agency. (n.d.). Frequently asked questions (FAQs).

https://cppa.ca.gov/faq.html

[5] California Privacy Protection Agency. (2025). Delete Request and Opt-out Platform (DROP).

https://privacy.ca.gov/drop/

[6] Federal Trade Commission. (2026, March 25). FTC testifies before the Joint Economic Committee on agency's efforts to combat fraud [Press release].

https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2026/03/ftc-testifies-joint-economic-committee-agencys-efforts-combat-fraud

[7] Federal Trade Commission. (2022). How to recognize and avoid phishing scams. Consumer Advice.

https://consumer.ftc.gov/articles/how-recognize-and-avoid-phishing-scams

[8] Federal Trade Commission. (2023). How websites and apps collect and use your information. Consumer Advice.

https://consumer.ftc.gov/articles/how-websites-and-apps-collect-and-use-your-information

[9] Federal Trade Commission. (2024). What to know about identity theft. Consumer Advice.

https://consumer.ftc.gov/articles/what-know-about-identity-theft

[10] Federal Trade Commission. (2023). Are public Wi-Fi networks safe? What you need to know. Consumer Advice.

https://consumer.ftc.gov/articles/are-public-wi-fi-networks-safe-what-you-need-know

[11] National Institute of Standards and Technology. (2025). Digital identity guidelines: Authentication and authenticator management (NIST SP 800-63B-4).

https://csrc.nist.gov/pubs/sp/800/63/b/4/final

[12] Electronic Frontier Foundation. (2026). Choosing the VPN that's right for you. Surveillance Self-Defense.

https://ssd.eff.org/module/choosing-vpn-thats-right-you

Lausnir: Áfangi 1 – Fjölval

1 **Gagnasparsemi** LÁGMÖRKUN **Rétt svar: A**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

Í 5. grein GDPR er krafist þess að persónuupplýsingar séu fullnægjandi, viðeigandi og takmarkaðar við það sem nauðsynlegt er; notendur geta fylgt þessu með því að deila minna [1].

2 **Viðbrögð við gagnaleka** GAGNALEKI **Rétt svar: A**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

Eftir gagnaleka skaltu breyta afhjúpuðum lykilorðum, virkja MFA og fylgjast með reikningum; IdentityTheft.gov býður sérsniðin skref til endurheimtar [9].

3 **Gilt samþykki** SAMÞYKKI FYRIR VEFKÖKUM **Rétt svar: A**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

Gilt samþykki krefst skýrrar jákvæðrar aðgerðar eftir skýrar upplýsingar; fyrirfram merktir reitir og áframhaldandi skrun uppfylla ekki skilyrðin [2].

4 **Réttindi samkvæmt CCPA** CCPA-LÖGIN **Rétt svar: A**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

Neytendur í Kaliforníu geta afþakkað sölu eða miðlun persónuupplýsinga, meðal annars með Global Privacy Control-merkjum [4].

5 **VPN-vörn** VPN-GÖNG **Rétt svar: A**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

VPN dulkóðar umferð til VPN-netþjónsins og felur IP-töluna þína fyrir vefsvæðum, en vafrakökur og fingrafaragreining geta samt rakið þig [12].

Lausnir: Áfangi 2 – Satt eða ósatt

6 **Friðhelgi og öryggi** FRIÐHELGI — **Rétt svar: Ósatt**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

Tengt en ólíkt: 5. grein GDPR setur reglur um hvernig gögn eru notuð, en 32. grein krefst sérstaklega öryggisráðstafana [1].

7 **Landfræðilegt gildissvið GDPR** GILDISSVIÐ GDPR — **Rétt svar: Satt**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

3. gr. (2) nær yfir stofnanir utan ESB sem bjóða fólki í ESB vörur eða þjónustu eða fylgjast með hegðun þess [1].

8 **VPN og vefkökur** TAKMARKANIR VPN — **Rétt svar: Ósatt**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

VPN felur IP-töluna þína, en vafrakökur, rakningarpixlar og fingrafaragreining geta samt fylgt þér milli vefsvæða [12].

9 **Að deila minna** LÁGMÖRKUN — **Rétt svar: Satt**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

Að slökkva á óþarfa heimildum forrita og deila minna takmarkar það sem hægt er að safna og afhjúpa síðar í gagnaleka [8].

10 **Afþakka sölu eða miðlun** CCPA-LÖGIN — **Rétt svar: Satt**

ATHUGASEMD FYRIR KENNARA

Fyrirtæki sem selja eða deila gögnum þurfa að bjóða skýran afskráningartengil, eins og „Do Not Sell or Share My Personal Information“ [4].

Orðalyklar og matskvarði

Einkunnaviðmið kennara: Gefðu 1 stig fyrir hverja rétta pörun (alls 8 stig) og hvert samhengishugtak (alls 6 stig).

ÁFANGI 4: LAUSNIR – PÖRUN HUGTAKA

B 1. Réttur til að gleymast	A 2. Réttur til að afþakka	E 3. Gagnasparnaður	G 4. Dulkóðun
H 5. Gagnamiðlari	D 6. Samþykki	F 7. Vefveiðar	C 8. Rakningarkex

ÁFANGI 3: LAUSNIR – LYKILHUGTÖK

1 SAMÞYKKI	2 GAGNAMIÐLARI	3 VEFVEIÐAR	4 DULKÓÐUN
5 GAGNALÁGMÖRKUN	6 EYÐING		

ÁFANGI 6, VALKOSTUR: LAUSNIR – PÖRUN ORÐA

1 B – AFSKRÁNING	2 F – SAMÞYKKI	3 E – GAGNAMIÐLARI	4 A – EYÐING
5 C – GAGNALÁGMÖRKUN	6 G – VEFVEIÐAR	7 H – VAFRAKAKA	8 D – DULKÓÐUN

UMRÆÐUATRIÐI FYRIR KENNARA

Lykilhugtök:
Athugaðu hvort nemendur geti útskýrt Réttur til að gleymast, Réttur til að afþakka og Gagnasparnaður með eigin orðum og gefið dæmi um hvert hugtak.

Dæmisögur:
Biddu nemendur að styðja tillögur sínar með staðreyndum úr verkefnablaðinu en ekki ágiskunum.

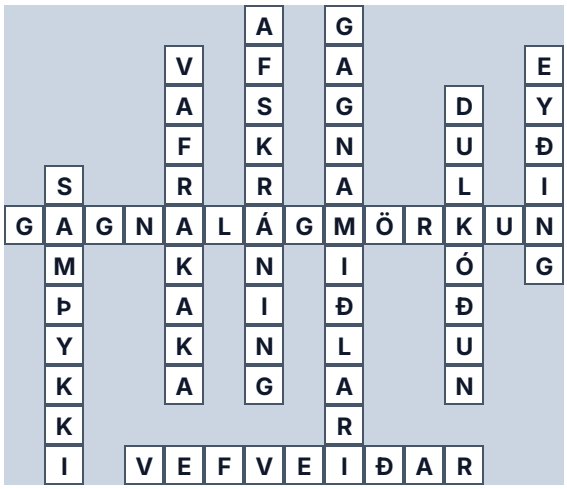
Mat á heimildum:
Biddu nemendur að sannreyna að minnsta kosti eina fullyrðingu í heimildum blaðsins og ræðið hvers vegna tölur, verð og reglur geta breyst með tímanum.

Lausnir við þrautum og athugasemdir fyrir kennara

LAUSN ORÐALEITAR

I	A	I	Ö	M	J	X	A	S	V	A	T	Ý	J	M
R	K	K	M	G	H	N	F	H	S	V	F	K	U	L
A	A	K	S	Ý	H	B	S	V	É	E	Þ	O	Æ	Ý
L	K	Y	T	H	Ú	Ý	K	A	P	F	V	N	O	Æ
Đ	A	Þ	Ó	I	P	G	R	U	H	V	Ó	X	Ú	Ó
I	R	M	V	Ú	N	J	Á	A	E	E	Ó	M	K	Á
M	F	A	O	I	X	F	N	G	P	I	R	Ý	Æ	Í
A	A	S	Đ	J	V	Í	I	Æ	Y	Đ	Þ	Ó	J	I
N	V	Y	Ö	I	Í	N	N	A	E	A	I	Á	U	A
G	E	Í	É	Y	E	J	G	Ö	J	R	E	K	R	N
A	G	A	G	N	A	L	Á	G	M	Ö	R	K	U	N
G	Í	A	F	Ó	J	O	D	N	B	Đ	G	I	Á	Á
Ó	S	D	U	L	K	Ó	Đ	U	N	L	P	Y	Ú	I
Æ	F	Æ	T	G	Þ	Y	H	É	S	Ú	O	V	J	S
Đ	Ú	T	L	P	K	M	T	H	J	P	H	Æ	Ó	L

LAUSN KROSSGÁTUNNAR

LEIÐBEININGAR FYRIR KENNARA UM LAUSNIR KROSSGÁTU

LÁRÉTT

7 lárétt: GAGNALÁGMÖRKUN Gagnalágmörkun: að safna aðeins því sem þarf í tilgreindum tilgangi (14 stafir)

8 lárétt: VEFVEIÐAR Fölsk skilaboð sem blekkja þig til að gefa upp innskráningu eða kortaupplýsingar (9 stafir)

LÓÐRÉTT

1 lóðrétt: AFSKRÁNING Réttur samkvæmt CCPA til að stöðva sölu eða miðlun gagna þinna (10 stafir)

2 lóðrétt: GAGNAMIÐLARI Fyrirtæki sem safnar og selur prófíla um fólk (12 stafir)

3 lóðrétt: VAFRAKAKA Lítil vafraskrá sem getur fylgst með virkni þinni á milli vefsvæða (9 stafir)

4 lóðrétt: EYÐING Réttur sem gerir þér kleift að biðja stofnun um að eyða persónuupplýsingum þínum (6 stafir)

5 lóðrétt: DULKÓÐUN Að gera gögn ólæsileg nema fyrir þann sem hefur réttan lykil (8 stafir)

6 lóðrétt: SAMÞYKKI Frjálst veitt, sértækt, upplýst og ótvírætt samþykki fyrir gagnanotkun (8 stafir)

Lausnir: Stafaruglingur og dulmál

Lausnalykill fyrir virkni um að raða orðaforða og Secret Cipher Challenge.

LYKILL ORÐARAÐAR

1. Ð E I N G Y — **EYÐING**
2. A A L G Á U G K G N Ö R M N — **GAGNALÁGMÖRKUN**
3. G A Ð I R L G M I A A N — **GAGNAMIÐLARI**
4. E R A V Ð I V E F — **VEFVEIÐAR**
5. I Á G F K N R A N S — **AFSKRÁNING**
6. U N K Ð D Ó U L — **DULKÓÐUN**
7. S I Y K K A Þ M — **SAMÞYKKI**
8. A A K V R A K A F — **VAFRAKAKA**

LYKILL AÐ LEYNIDULMÁLSÞRAUT

"HUGSAÐU ÁÐUR EN ÞÚ DEILIR Á NETINU"

Lausnir dæmisagna

A Dæmisaga 1: Að biðja vefsíðu um að eyða gögnum

Leiðbeiningar fyrir kennara

VIÐMIÐ VIÐ EINKUNNAGJÖF

Svör nemenda ættu að ná yfir eftirfarandi atriði:

- Aðstæður til greiningar: Maya, sem býr í Frakklandi, lokaði reikningi sínum í verslunarforriti fyrir tveimur árum en fær enn markaðspóst frá því. Hún vill að forritið eyði persónuupplýsingum hennar samkvæmt rétti til eyðingar í GDPR.
- Ráðlagðar leiðir: Valkostur 1: Maya sendir skriflega beiðni um eyðingu og andmælir beinni markaðssetningu, sem þá verður að hætta; forritið ætti almennt að svara innan eins mánaðar [1]. Valkostur 2: hún afskráir sig fyrst til að fá skjótan létti. Rökstuðningur: réttur til eyðingar er ekki ótakmarkaður, svo forritið getur haldið gögnum sem nauðsynleg eru vegna lagaskyldu eða lagakrafna [1]. Ef það svarar ekki getur hún lagt fram kvörtun til persónuverndarstofnunar sinnar [1].

B Dæmisaga 2: Spurningaforrit og heimildir

Leiðbeiningar fyrir kennara

VIÐMIÐ VIÐ EINKUNNAGJÖF

Svör nemenda ættu að ná yfir eftirfarandi atriði:

- Greining aðstæðna: Ókeypis persónuleikaprófsapp biður Leo um staðsetningu, tengiliði, hljóðnema og fæðingardag áður en hann getur byrjað.
- Ráðlagðar leiðir: Valkostur 1: neita aðgangi að staðsetningu, tengiliðum og hljóðnema og athuga svo hvort spurningakeppnin virki enn [8]. Valkostur 2: ef forritið krefst þess, velja annað forrit eða eyða því [8]. Rökstuðningur: spurningakeppni þarf sjaldan þessi gögn, og því minna sem er deilt, því minna er hægt að safna, selja eða afhjúpa. Leo getur einnig farið reglulega yfir heimildir í persónuverndarstillingum símans síns [8].